

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №55
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«22» шілдеге 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «21» шілде күні 21 сағаттан «22» шілде күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 21.07.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Ботаева М.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «22» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-шығыс желі 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 22-27 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыс желі 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 24-29 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыс желі 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 24-29 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз екпіні 17-22 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 6-11, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 15-20 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-шығыс желіне ауысады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 30-35 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-шығыс желіне ауысады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 30-35 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 25-30 градус жылы
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 18-23, күндіз 30-35 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (0,1-1,0 мм), найзағай. Кей жерлерде шаңды дауыл. Жел солтүстік-шығыстан, солтүстіктен күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 23-28, күндіз 37-42 жылы.
Сауыр	Кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 25-30 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Жел оңтүстік-шығыстан солтүстік-батысқа ауысады 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 25-30, кей жерлерде 34 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, кей жерлерде 10, күндіз 25-30, кей жерлерде 20 градус жылы.

2022 жылғы 21 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Бір тәулік ішінде кейбір өзендерде су деңгейінің көтерілуі байқалды: Кіші Алматы өзені – Мыңжылқы ГБ-де 3 см-ге; Үлкен Алматы өзені – Үлкен Алматы көлінен 1,1 км жоғары орналасқан ГБ, Құмбел өзені сағасы мен Проходная өзені сағасы ГБ-де, Қаскелен өзені – Қаскелен ГБ-де, Талғар өзені – Талғар ГБ-де 1 см-ге. Үлкен Алматы көлі – Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ-інде су деңгейі 90 см-ге төмендеді. Таулардағы температуралық фон 9°C-дан 21°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4744 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Тарихи анықтама

Шілде - жаңбыр генезисті және гляциалдық генезисті селдердің де қалыптасуының ең белсенді кезеңі. 2013 жылдың 21 шілдесінде Шымбұлақ өзенінің алабында – Сарысай өзенінің сол саласы (Кіші Алматы өзенінің оң саласы) антропогендік құрамдас жаңбыр селі қалыптасты. "Шымбұлақ" метеостанциясында жауын-шашынның максималды мөлшері – 52 мм тіркелді.

Сел қалыптасқан Шымбұлақ өзенінің алабында Верный (Алматы) қаласына үлкен зиян келтірген сел соңғы 100 жылға жуық уақыт қалыптаспаған. Егер 1921 ж. сел Шымбұлақ тауының шұңқырлары мен ойыстарында пайда болса, 2013 ж. сел тау шаңғысы трассасында пайда болды, онда шөптесін өсімдіктер қалың өскен топырақтың беткі қабаты бұзылды. Селмен Алматы-Шымбұлақ автомобиль жолына болмашы зиян келтірілді.

Қарағайлы өзен алабындағы 2015 жылғы селдің іздері

2015 жылы 23 шілдеде Қарағайлы өзені алабында мореналық көлдің ақтарылуы нәтижесінде селден қорғау бөгетінің болуына қарамастан, Алматы қаласына үлкен залал келтірген сел қалыптасты. Тастар мен үйінділер бөгеттің су өткізгіш терезелерін жаппады (Медеуде сел қоймасы толған кездегідей) және 10 м³/с-тан астам шығыны бар сел массасы бөгеттің төменгі бьефіне түсті, бұл селдің сипаттамаларының артуына алып келді.

Қарағайлы өзенінің алабында жаңбыр генезисті селі де қалыптасады. Соңғы жаңбыр селі 1969 жылы қалыптасты және Каменка ауылынан жоғары бөлігінде тоқтады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "21" шілдеге**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 20.07	Мин. 21.07	08 сағ. 21.07	Күн. 20.07	Түн. 21.07	Орт. 20.07	08 сағ. 21.07	Орт. 20.07	Макс. 20.07	08 сағ. 21.07		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	14.4	3.9								*	*	
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			9.0			270	270			+3	*	
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			10.0			621	621	2.31	2.31	2.31	0	1
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	21.3	13.5									*	*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			16.0			278	277	3.23	3.31	3.15	0	0
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			16.0			113	110				0	0
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			18.0			48	47				-2	0
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			14.0			191	190	1.87	2.00	1.75	0	0
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			20.0			247	247				0	0
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			10.0			324	321	4.90	6.10	4.00	+1	0
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			20.0			279	279				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			14.0			72	72				+1	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			19.0			287	286	2.47	2.65	2.40	+1	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			18.0			216	215	0.89	0.92	0.87	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			21.0			291	292	6.63	6.53	6.94	+1	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			20.0			113	113	0.90	0.94	0.94	0	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			18.0			219	218				-2	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			17.0			334	329				+1	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	18.4	7.0				368	276				-90	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«22» шілдеге 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар сызығы климаттық қар сызығына жақын. Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орта және биік таулы аймақтарында ауа температурасының жоғары болуына байланысты топырақтың ылғалдануы бұрынғыдай азаюда. Жауын-шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Күңгей Алатауы	
	Теріскей Алатауы	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (0,1-1,0 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Абай	Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.